הִלְכוֹת תְּפִלִּין סִימָן לג לד

(כה) כ יֵשׁ מַתִּירִים (ו) (כו) לְהַפֵּר (כז) מִצַּד פְּנִים, ל וְיֵשׁ אוֹמְרִים מַה שֶּׁמַּקִּיף מִמֶּנָּה הָרֹאשׁ, וּבְשֶׁל יָד כְּדַי אֶצְבַּע שֶׁלֹּשׁ פְּרִיכוֹת וְיִקָּשֵׁר, אֵין לָהֶם תַּקָּנָה לֹא בְּקִשְׁרָהּ וְלֹא בִּתְפִירָה, וְכָל יִתְרוֹן הָאָרְךְ שֶׁהוּא בְּשִׁבּוּל שֶׁמַּקִּיף הָרְצוּעָה כַּמָּה פְּעָמִים סָבִיב הַזְּרוֹעַ, וּבְשֶׁל רֹאשׁ מַה שֶּׁתְּלוּי מִמֶּנָּה, * אֵין הַתְּפִירָה וְהַקְּשִׁירָה פּוֹסְלִים בָּהּ. מ וּבִשְׁעַת הַדְּחָק יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל (כט) הַמַּתִּירִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא (ט) יִתְבַּטֵּל מִמִּצְוַת תְּפִלִּין:

כ תוספות (שם ד"ה פוק) וְהָרֹא"ש (סי' יא) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תָּם. ל תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (סי' מז) וְעַיֵּן הַתְּרוּמָה (סי' רי"א). מ בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ואם נפסקה).

לד סֵדֶר הַנָּחַת הַפָּרָשִׁיוֹת בַּתְּפִלִּין, וְהַמְהַדְּרִים אֲשֶׁר לָהֶם שְׁתֵּי זוּגוֹת תְּפִלִּין. וּבוֹ ד' סְעִיפִים:

א (א) * א סֵדֶר הַנָּחָתָן בַּבָּתִּים: לְרַשִּׁ"י (מנמוק לד: ד"ה וכקולמ) וְהָרַמְבַּ"ם (פ"ג ה"ה) יַקְדִּישׁ מִשְּׁמֹאל (ו) (ב) הַמֵּנִיחַ בַּבַּיִת

א מִנְחוֹת ל"ד (ע"ב), וּבְשִׁמּוּשָׁא רַבָּא וּסְמ"ג (עשין כב). וְהַמְּרַדְכִּי (י"א). בְּשֵׁם כְּתַב מָרְצַל יִשְׂרָאֵל, תְּפִלִּין שֶׁנִּמְצְאוּ בִּנְפִילַת בֵּימָה שֶׁצֵּל גַּב קֶבֶר יְחִזְקֵאל. וְרַבֵּנוּ יוֹנָה וְרַמְבַּ"ן וְרַשְׁבָּ"א בְּתְשׁוּבוֹת [הַמְיוּחָסוֹת לְרַמְבַּ"ן סִימָן רל"ד.

בַּאֵר הֵיטֵב

אִם כֵּן לֹא הָיוּ הַשְּׁחָרוּת רַק תִּקּוּן בְּעָלְמָא וְכָשֵׁר עַל יְדֵי נָכְרִי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּרְצוּעוֹת דַּהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי שֶׁיִּהְיוּ שְׁחוֹרוֹת, הֲרֵי זֶה כְּמוֹ טְרֵפָה דְּצִיצִית דְּפָסוּל בְּנָכְרִי. וְנִרְאֶה לִי דְּאִם חָזַר יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁחִירָם לִשְׁמָן, כָּשֵׁר. מִגֵּן אַבְרָהָם (סק"י): ה (ו) לְתַפֵּר. דְּוָקָא בְּגִידִין, וְדְוָקָא לְתַפֵּר לְצַד פָּנִים, אֲבָל לְקַשֵּׁר אוֹ לְתַפֵּר לְצַד חוּץ, פָּסוּל. וְאִם נִפְסְקָה הַמַּעֲבֶרְתָּא, מֻתָּר לְתָקְרָהּ. דִּבֵּר שְׁמוּאֵל סִימָן רי"א: (ח) אֶצְבַּע. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, שְׁתֻּמְתָּהּ הָרְצוּעָה כִּפְשׁוּטָהּ בְּלֹא קְרִיכוֹת. וְט"ז (סק"ח) מַחְמִיר לְכַתְּחִלָּה אֲפִלּוּ נִפְסְקָה הָרְצוּעָה לְאַחַר שְׁנִקְשַׁר מִמֶּנָּה סָבִיב הָרֹאשׁ, רַק מַה שֶּׁתְּלוּיָה לְפָנָיו עַד הַשָּׁבִּיב בִּרְצוּעָה יְמִין וּשְׂמֹאל דְּעָלְמָא. וְכֵן לֹא נִפְסְקָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ שְׁנֵי גִּידִין, אֲבָל אִם נִפְסְקָה בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי גִּידִין, אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה אֵין לַחוּשׁ, כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁאַר בּוֹ גִּיד אֶחָד שָׁלֵם, וְכֵן פָּסַק בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ט' סְעִיף קָטָן ו' מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם [וְכָתַב בְּפֵאֵר אֵלְיָה רַבָּה (סק"י). דְּוָקָא בְּגִידִין, וְדְוָקָא לְתַפֵּר לְצַד פָּנִים, אֲבָל מַה שֶּׁתּוֹלָה מִמֶּנּוּ מֵחֲמַת בְּרִיעֲבַד בְּתְפִירָה אַף שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַדְּחָק, וּמַה שֶּׁכָּתַב בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ואם נפסקה) דְּמַהֲרַמְבַּ"ם (פ"ג ה"ט) מַשְׁמַע דְּאֹשׁר, לֹא מַשְׁמַע הָכִי בְּכָךְ מִשְׁנָה, וְכֵן פָּסַק בְּסֵפֶר זִכָּרוֹן לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הַכֹּהֵן (סוף מס' ברכות בפרק מצות תפילין)]:

א (ו) הַמֵּנִיחַ. וּבְאֹשֶׁר אָזְלִינַן בָּתַר יָמִין וּשְׂמֹאל דְּעָלְמָא. מִגֵּן אַבְרָהָם (סק"א):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

דְּאִם חָזַר יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁחִירָן לִשְׁמָן, כָּשֵׁר, וְהֵבִיא רְאָיָה לָזֶה, וְהַפְּרִי מְגַדִּים וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים הִשִּׂיגוּ עַל רְאָיָתוֹ, וְנִשְׁאֲרוּ בְּדִין זֶה בְּצָרְיךְ עִיּוּן. וְנָתַן הַפְּרִי מְגַדִּים לָזֶה עֵצָה אַחֶרֶת, שֶׁיִּשְׁחִיר בְּצַד הַשֵּׁנִי צְדָדִים כָּשֵׁר, כַּמְבֹאָר בְּסָעִיף ג', וַיְהַפֵּךְ לְשָׁמָן, דְּאַף שֶׁהִשְׁחִירוּ מִשְּׁנֵי צְדָדִים כָּשֵׁר, כַּמְבֹאָר בְּסָעִיף ג', וַיְהַפֵּךְ הַצַּד שֶׁהִשְׁחִיר לְשָׁמָן לְמַעְלָה. וְכָל זֶה הוּא אִם אֵין לוֹ רְצוּעוֹת אֲחֵרוֹת, וּכְמוֹ שֶׁכָּאֲרָנוּ בְּבֹאוּר הֲלָכָה (ד"ה פסול): ה (כה) יֵשׁ מַתִּירִים. אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַשִּׁעוּר שֶׁמַּקִּיף הָרֹאשׁ וְהַקְּבֹרֶת. (כו) לְתַפֵּר. דְּוָקָא תְּפִירָה (כג) אֲבָל קְשִׁירָה בְּתוֹךְ שִׁעוּר הַנַּ"ל לְכַלַּי עָלְמָא פָּסוּל מִן הַתּוֹרָה, דִּכְתִיב (דברים ו ח) 'וּקְשַׁרְתָּם' וְדָרְשׁוּ חֲזַ"ל (מנחות לה:) קָשׁוֹר תָּם, דְּהַיְנוּ הָרְצוּעָה שֶׁקּוֹשְׁרִין בָּהּ הַתְּפִלִּין תְּהֵא תַּמָּה וּשְׁלֵמָה וְלֹא קְשׁוּרָה. גַּם הַתְּפִירָה הוּא (כד) דְּוָקָא בְּגִידִין וְלֹא בְּחוּטִין. כָּתַב בְּתְשׁוּבַת דְּבַר שְׁמוּאֵל (סי' ריא) אִם נִפְסְקָה הַמַּעֲבֶרְתָּא, מֻתָּר לְתָקְרָהּ: (כז) מִצַּד פָּנִים. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְנַכֵּר מִבַּחוּץ כְּלָל, וְכָל שֶׁכֵּן אִם מְקוֹם הַתְּפִירָה כָּנוּס לְתוֹךְ הַמַּעֲבֶרְתָּא, דְּשָׁרֵי לְדַעָה זוֹ: (כח) אֶצְבַּע. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, שְׁתֻּמְתָּהּ הָרְצוּעָה בְּלֹא קְרִיכוֹת, דְּזֶהוּ שִׁעוּר אֹרֶךְ הָרְצוּעָה שֶׁל יָד, וְכַנַּ"ל בְּסִימָן כ"ז סָעִיף ח'. וְהַטַּעַם דְּהֵקֵל בְּשֶׁל רֹאשׁ, עַיֵּן בְּדַרְכֵי מֹשֶׁה (אות ד):

(כט) הַמַּתִּירִים. הַיְנוּ, דְּמֻתָּר אֲפִלּוּ לְתַפֵּר בְּגִידִים בְּתוֹךְ הַשִּׁעוּר שֶׁמַּקִּיף הָרֹאשׁ וְהַקְּבֹרֶת, (כה) וְחוּץ לַשִּׁעוּר הַזֶּה מֻתָּר אֲפִלּוּ לְקַשֵּׁר, וְכָל שֶׁכֵּן לְתַפֵּר בְּחוּטִים. אֲבָל בְּכָל זֶה (כו) אֵין יָכוֹל לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם, כִּי (כז) מַעֲקַר הַדִּין צָרִיךְ לְהַחְמִיר כְּהַיֵּשׁ אוֹמְרִים, דְּסָפֵק תּוֹרָה לְחֻמְרָא, אַף כְּדֵי שֶׁלֹּא יְבַטֵּל לְגַמְרֵי אֶת הַמִּצְוָה, יְנִיחַם עַד שֶׁיִּמְצָא אֲחֵרִים. וְעַיֵּן בְּטַ"ז (סק"ר) שֶׁפּוֹסֵק דְּגַם בִּרְצוּעָה שֶׁל רֹאשׁ אֵין יָכוֹל לְבָרֵךְ עָלֶיהָ, עַד שֶׁיִּהְיֶה הָרְצוּעָה שֶׁל יָמִין עַד הַשָּׁבִּיב וּשְׂמֹאל עַד הַחָזֶה וּשְׁלֵמָה בְּלִי קְשִׁירָה וּתְפִירָה. א) אֲבָל בְּסֵפֶר אֵלְיָה רַבָּה (סק"י) הִכְרִיעַ לַהֲלָכָה, דְּבֵין בְּשֶׁל יָד לְבַד מַה שֶּׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ הַשִּׁעוּר שֶׁמַּקִּיף הָרֹאשׁ וְהַקְּבֹרֶת יָכוֹל לְתָקְרוֹ אַף שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַדְּחָק וּלְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם, (כמ) אַף שֶׁיְּהֵא לְתַפֵּר מִצַּד פָּנִים שֶׁלֹּא יְהֵא מְנַכֵּר הַתְּפִירוֹת מִבַּחוּץ, דְּאִם הוּא מְנַכֵּר לֹא עָדִיף מִקָּשׁוּר, וְגַם (כט) שֶׁיִּהְיֶה בְּגִידִין, אֲבָל בְּחוּטִין אוֹ קְשִׁירָה אָסוּר אֲפִלּוּ בְּשֶׁל רֹאשׁ, וְכֵן פָּסַק בְּסֵפֶר יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב (סק"ג) וּבְדָרְכֵי הַחַיִּים (דין אם נתקלקל עור הבתים והרצועות ס"ד). וּמִכָּל מָקוֹם אִם יָכוֹל לְהַשִּׂיג רְצוּעָה שְׁלֵמָה, בְּוַדַּאי נָכוֹן לְהַחְמִיר לְכַתְּחִלָּה כְּהַיֵּשׁ"ז, כִּי כַּמָּה מַאֲחֲרוֹנֵי זְמַנֵּנוּ הֶעָתִיקוּ דִּבְרֵיהֶם לַהֲלָכָה, אַף בְּמָקוֹם הַדְּחָק בְּוַדַּאי יָכוֹל לְסָמֹךְ עַל כָּל הַגְּאוֹנִים הַנַּ"ל וּלְבָרֵךְ, וּבִכְפָרְט אִם נִשְׁאַר בְּהֶשֵּׂל רֹאשׁ שְׁנֵי טְפָחִים תְּלוּיִים לְבַד מַה שֶּׁמַּקִּיף הָרֹאשׁ, בְּוַדַּאי יֵשׁ לִסְמֹךְ לְהָקֵל דְּמַהֲנֵי תְּפִירָה. וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן כ"ז סָעִיף קָטָן מ"ד. אִם נִפְסְקָה הָרְצוּעָה בְּרָחְבָּהּ וְלֹא נִשְׁאַר כְּשִׁעוּר שְׁעוּרָהּ, הֲגִיחַ הַפְּרִי מְגַדִּים (מ"ז סק"ז) בְּצָרְיךְ עִיּוּן אִי רַשַּׁאי לְתַפֵּר, וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן כ"ז סָעִיף קָטָן מ"ב מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם:

א (א) סֵדֶר הַנָּחָתָן. דַּע, דִּלְכַלַּי עָלְמָא (ו) אִם הֶחֱלִיף אֵיזֶה פָּרָשָׁה שֶׁנִּתְּנָה שֶׁלֹּא בְּבֵיתָהּ הַמְיֻחָד לָהּ, פְּסוּלִין אַף דִּיֵּשׁ אַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת בְּאַרְבָּעָה בָּתִּים, וְכָל שֶׁכֵּן אִם נָתַן שְׁתֵּי פָּרָשִׁיוֹת (ז) בְּבַיִת אֶחָד: (ב) הַמֵּנִיחַ. וַאֲפִלּוּ (ג) אִם הַמֵּנִיחַ הוּא אִשָּׁה, אָזְלִינַן בָּתַר יָמִין וּשְׂמֹאל דְּעָלְמָא:

בַּאוּר הֲלָכָה

הָרְצוּעָה הַנִּקְשָׁר לְמַטָּה וְיִכְרֹךְ הַזְּרוֹעַ כְּמִנְהָג, דְּצַד הָאֶצְבַּע צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּלֹא קְשִׁירָה. וּבְסֵפֶר שְׁנוֹת חַיִּים לְהַגָּאוֹן מוֹרֵנוּ הָרַב שְׁלֹמֹה קְלוּגֶר (ספר סת"ם סי' נד) כָּתַב דְּאֵין הָעוֹלָם נוֹהֲגִין כְּדִבְרֵיהֶן וְהַדִּין עִמָּהֶם, עַיֵּן שָׁם. גַּם בִּתְשׁוּבוֹת מַהֲרַ"ם מָרוֹטֶנְבּוּרְג אַחֲרוֹנִים בְּסִימָן ד' הִשִּׂיג עָלָיו, דְּעִקַּר קַפִּידָא עַל הַשִּׁעוּר שֶׁתִּשָּׁאֵר כָּל כָּךְ כְּדֵי לְמִתַּח וְלִכְרֹךְ, וְאַף דְּלִאַחַר הַכְּרִיכָה סָבִיב הַזְּרוֹעַ נִשְׁאָר הַקְּשִׁירָה לְמַעְלָה מֵהָאֶצְבַּע, לֹא חֵיְישִׁינַן. אַךְ זֹאת נִסְתַּפֵּק, דְּלֹא יְהֵיהּ הַקְּשִׁירָה עַל הָאֶצְבַּע גּוּפָא, כֵּיוָן שָׁגַם שָׁם שֵׁיְךְ קְשִׁירָה, עַיֵּן שָׁם בַּאֲרִיכוּת. וּמִכָּל מָקוֹם לְמַעֲשֶׂה דַּעְתִּי, לְכַתְּחִלָּה טוֹב שֶׁיִּתְפֹּר אוֹתוֹ הַפְּקוּם בְּגִידִין, וּמִצַּד פָּנִים שֶׁלֹּא יְהֵיהּ מִינְכָּר, כִּי אֲפִלּוּ אִם נֶחֱשׁ לְחֻמְרַת הַמַּחֲצִית הַשֵּׁכֶל דָּזֶה מִיקָּרֵי תּוֹךְ הַשִּׁעוּר, מִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה פָּשׁוּט שֶׁבְּוַדַּאי נוֹכֵל לִסְמֹךְ בָּזֶה עַל רַבֵּנוּ תָּם וּשְׁאָרֵי רִאשׁוֹנִים דְּמִקִּילִין בְּתְפִירָה. וְדַע דְּמִה שֶּׁאִיזֶה אֲנָשִׁים מְחַבְּרִין הָרְצוּעָה מִגִּיהּ וּבֵיהּ בְּלֹא תְּפִירָה, זֶה לֹא עָדִיף מִקָּשׁוּר, וְאֶפְשָׁר דְּגַרְיְעָא מִמֶּנָּה:

* אֵין הַתְּפִירָה וְהַקְּשִׁירָה וְכוּ'. וּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ נִפְקָא מִנָּה בֵּין הַשֵּׁל יָד לְשֶׁל רֹאשׁ, דְּבְשֶׁל רֹאשׁ אִם יֵשְׁאֵר כָּךְ וְלֹא יְחַבְּרֶנָּה לָהּ הָרְצוּעָה שֶׁנִּסְקְרָה לֹא בְּקִשִּׁירָה וְלֹא בִּתְפִירָה, בְּוַדַּאי אָסוּר לוֹ לְבָרֵךְ עַל הַתְּפִלִּין, וְלֹא נִיכַּל לְהַכְשִׁיר בְּמֵה שֶׁנִּשְׁאַר גַּרְדּוֹמִין דְּהֵיינוּ הָרְצוּעָה הַשְּׁנִיָּה וּכְמוֹ בְּצִיצִית לְעֵיל בְּסִימָן י"ב, דְּהָרֵי מְסַקְּינַן בְּמְנָחוֹת ל"ה עַמּוּד ב' דְּכָרְצוּעוֹת פָּסוּל גַּרְדּוֹמִין [וּמִכָּל מָקוֹם מֻחְזָק לְהֶגְיֵהּ הַתְּפִלִּין אִם נֶאֱבַד הָרְצוּעָה וְאֵין לוֹ שׁוּם עֵצָה, דְּשָׁמָא הֲלָכָה כְּהַשִּׁיטוֹת שֶׁסּוֹבְרִים דְּהָאי 'וְכִמָּה שֶׁעוֹרְיֵהוּ' אֲשֶׁל יָד קַאֵי, עַיֵּן בֵּית יוֹסֵף לְעֵיל בְּסִימָן כ"ז (ד"ה והרצועה). אַךְ בְּאֶמֶת בָּזֶה יֵשׁ לוֹ עֵצָה אַחֶרֶת, דְּיִכּוֹל לְהַתִּיר הַקֶּשֶׁר וְלִמְשׁךְ הָרְצוּעָה לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים, וְיִכּוֹל בְּשָׁעַת הַדְּחָק לְצָאת בָּזֶה אִם יִשְׁאַר שְׁנֵי טְפָחִים לְכָאן וּלְכָאן, עַיֵּן שָׁם בְּסִימָן כ"ז בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ל מד). וּמִכָּל מָקוֹם נִפְקָא מִנָּה מִכָּל זֶה לְעִנְיַן אִם נִפְסְקוּ שְׁנֵי הָרְצוּעוֹת מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים וְלֹא נִשְׁאַר כִּי אִם מַה שֶּׁמַּקִּיף הָרֹאשׁ], וּבְשֶׁל יָד אֲפִלּוּ אִם לֹא יְחַבֵּר כְּלָל מֵאַיִן לְבָרֵךְ עַל הַתְּפִלִּין, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן כ"ז סָעִיף ח', וּלְפִי זֶה הַבְּדִיעֵבַד בִּתְפִירָה אֲפִלּוּ בְּחוּטִים וּמִצַּד חוּץ אוֹ קְשִׁירָה, אַף כָּל זֶה לֹא הָיָה עוֹשֶׂה הַשָּׁבָע בְּרִיכוֹת, וּלְדִידָן דְּמִנְהָגֵנוּ לַעֲשׂוֹת בְּרִיכוֹת, כְּבָר כָּתַבְנוּ (ד"ה ואם נפסקה) שֶׁשּׁוּב שֶׁיִּתְפָּרֵנוּ בְּגִידִין וּמִצַּד פָּנִים כְּדֵי לָצֵאת בָּזֶה חֲשָׁשׁ שֶׁל הַמַּחֲצִית הַשֵּׂכֶל:

א * סֵדֶר הַנָּחָתָן. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"א). וּפְשׁוּט דַּאֲפִלּוּ בְּשֶׁל יָד, בְּגוֹן הֵיכָא שֶׁאֵין לוֹ תְּפִלִּין שֶׁל יָד וְיֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, דְּמִבֹּאר לְעֵיל (ד"ה והרצועה). אַךְ בְּאֶמֶת בָּזֶה יֵשׁ לוֹ עֵצָה אַחֶרֶת, דְּיִקַּח אִם מְנֻחִין שָׁם כְּפִי סֵדֶר כַּמְבֹאָר בְּבֵית יוֹסֵף [עַיֵּן בְּכ"ח (ס"ב) שֶׁמְּפוֹלְמִז מִתְּבֹאַר דִּבְרֵי הַבַּיִת יוֹסֵף] שֶׁהִסְכִּים דְּהָאי דִּינָא דְּאִם הֶחֱלִיף פָּרָשִׁיוֹתֵיהֶם פְּסוּלִין קַאֵי נַמֵּי אֶשֶׁל יָד. וְלִכְאוֹרָה הוּא הַדִּין דְּאִם נִפְסְקוּ אַרְבַּע קְלָפִים וְנִתְּנָן בְּבֵית אֶחָד, דְּיוֹצֵא בָּזֶה אֲפִלּוּ אִם לֹא דִּבְּקָהּ, כַּמְבֹאָר בְּסִימָן ל"ב סָעִיף מ"ז בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש ואין), שֶׁצָּרִיךְ לְזַהֵר נַמֵּי שֶׁיִּהְיוּ מְנֻחִין דְּוָקָא כְּסֵדֶר 'קְדָשׁ' 'מְשֻׁמָּאל וכו', אוֹ אֶפְשָׁר דְּהָכָא לֹא מִינְכַּר כָּל כָּךְ חִלּוּפָן כְּמוֹ בִּקְלָף אֶחָד בְּשֶׁל יָד שֶׁכּוֹתֵב 'וְהָיָה' אַחַר 'שְׁמַע'. וְגַם לְהַסְמָ"ק (סי' קנג) יֵשׁ לְפַקֵּפ זֶה, דְּאֶפְשָׁר דְּאַף הַסְמָ"ק יוֹדֶה בָּזֶה שֶׁהוּא פָּסוּל כֵּיוָן שֶׁהֵם אַרְבַּע קְלָפִים, אוֹ אֶפְשָׁר דְּלִהַסְמָ"ק לֹא נֶאֱמַר כְּלָל דִּין קְבִיעוּת מָקוֹם לְהַפָּרָשִׁיוֹת בְּשֶׁל יָד כֵּיוָן דְּאֶפְשָׁר לְכָתְבָן בִּקְלָף אֶחָד, וְצָרִיךְ עִיּוּן:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

וּבְאַחֲרוֹנִים: ה (כג) מִגֵּן אַבְרָהָם (סק"ח): (כד) וְהַגְּרָ"א וּשְׁאָר הַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים, דְּלֹא כְּהָאֵלְיָה רַבָּה (סק"ט): (כה) כֵּן מְצַדֵּד הַפְּרִי מְגַדִּים (מ"ז סק"ז) לְשִׁיטָה זוֹ, וְכֵן כָּתַב הַמְּאֹרַ מָרְדְּכַי (סק"ז): (כו) ט"ז (סק"ז): (כז) פְּרִי מְגַדִּים (שם): (כח) רַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב יט ח"ד): (כט) כֵּן אִיתָא בְּרַבֵּנוּ יְרוּחָם (שם) בְּשֵׁם רַבּוֹתָיו שֶׁהַחִזִּיק הָאֵלְיָה רַבָּה (סק"י) שִׁיטָתוֹ לְדִינָא, וְכֵן כָּתַב בִּישׁוּעוֹת יַעֲקֹב (סק"ג), וּכְדָרְכָּךְ הַחַיִּים (שם) שֶׁתָּם בָּזֶה: א (ו) מִנְחוֹת [לד:] ל"ה (ע"א): (ז) פְּרִי מְגַדִּים בְּסִימָן מ"ב סָעִיף קָטָן ב': (ג) מִגֵּן

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א) וּבשו"ע הרב (ס"ו) כתב: ולענין הלכה יש להחמיר (בשל תורה) כסברא הראשונה במקום שאפשר, ואף שיש להקל לתפור מבפנים במה שתלוי מן הראש הואיל ויש מתירים אפילו במה שמקיף הראש, מ"מ קשה ליזהר שלא תהא התפירה נראית כלל מבחוץ. אבל בשעת הדחק יש לסמוך על דברי המקילין יותר כדי שלא יתבטל ממצות תפילין, ומ"מ לא יברך.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת תְּפִלִּין סִימָן לד

ב תוֹסְפוֹת שָׁם (ד"ה והקורא) וּפָרוּשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל וְרַבֵּנוּ הַאי (בתוספות שם).
ג סְמַ"ג (שם) וּסְמַ"ק (סר קנב) וְסֵפֶר הַתְּרוּמָה (סר רו).

ב הַחִיצוֹן, וְאַחֲרָיו 'כִּי יְבָאֲךָ' בְּבַיִת שֵׁנִי, וּ'שְׁמַע' בַּבַּיִת הַשְּׁלִישִׁי, 'וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ' בַּבַּיִת הָרְבִיעִי שֶׁהוּא בַּיִת הַחִיצוֹן לִימִינוֹ. (ג) (ג) [ב]וּלְרַבֵּנוּ תָּם (תוספות שם ד"ה והקורא), בַּבַּיִת הַשְּׁלִישִׁי 'וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ', וּבַבַּיִת הָרְבִיעִי שֶׁהוּא הַחִיצוֹן 'שְׁמַע'. וּמִנְהַג הָעוֹלָם (ד) כְּרַשִׁ"י וְהָרַמְבַּ"ם: ב [ג]יֵרְא שָׁמַיִם יֵצֵא יְדֵי שְׁנֵיהֶם, וְיַעֲשֶׂה שְׁתֵּי זוּגוֹת תְּפִלִּין (ה) וְיָנִיחַ (ג) [ג] (ו) שְׁנֵיהֶם, * וְיכַוֵּן בַּהֲנָחָתָם, (ז) בְּאוֹתָם שֶׁהֵם אַלִּיבָּא דְּהִלְכְתָא אֲנִי יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתִי וְהַשְּׁאָר הֵם

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ב [ג] **שְׁנֵיהֶם.** עַיִן בְּאֵר הַיטֵב. וְעַיִן בְּמַצַּת שְׁמוּרִים שֶׁהַדְּעוֹת לְבָרֵךְ עַל תְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם, וְלַיְתָא, וְעַל דֶּרֶךְ שֶׁכָּתַב הָאֲרֶ"י וְכֵרוֹנוֹ לִבְרָכָה (שער הכוונות דרושי תפילת השחר דרוש ב) שֶׁאֵין לְבָרֵךְ עַל שֵׁל רֹאשׁ שֶׁקִּדְּשָׁהּ חֲמִוָּרָה, וְקַל וָחֹמֶר בְּשֵׁל רַבֵּנוּ תָּם. עַיִן בְּאֻגֶּרֶת הָרַמַ"ז סִימָן ה', וְעַיִן לְעֵיל סִימָן כ"ה בְּבֵאוּר הֵיטֵב סָעִיף קָטָן י"א בְּשֵׁם דַּרְכֵי נֹעַם (סר י'), וְכֵן כָּתַב בִּבְכוֹר שׁוֹר (סוטה מד:). וְעַיִן בִּבְכוֹר שׁוֹר דַּף ק"ח (שם) שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵין מְבָרְכִים עַל שֵׁל רַבֵּנוּ תָּם, מִכָּל מָקוֹם אֵין לְהַפְסִיק בֵּין תְּפִלִּין שֶׁל יָד לִתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, עַיִן שָׁם. וְעַיִן בְּפָנִים מְאִירוֹת חֵלֶק א' סִימָן ס"ז שֶׁהַמְּנִיחַ תְּפִלִּין שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם בְּלֹא בְּרָכָה וְקוֹרֵא בָּהֶם קְרִיאַת שְׁמַע, רָשַׁאי לְהַפְסִיק בְּאֶמְצַע הַפָּרָק מִפְּנֵי הַכָּבוֹד, וּמִכָּל מָקוֹם לֹא יָשִׂיחַ שִׂיחָה בְּטֵלָה, עַיִן שָׁם. וְנִרְאֶה לְהַחְמִיר לְהַפְסִיק אַף מִפְּנֵי הַכָּבוֹד, וְעַיִן לְקַמָּן סִימָן ס"ו (ס"א). וְנִרְאֶה דְּלְכָתְחִלָּה אֵין לְהַפְסִיק בְּשִׂיחוּת גַּם כֵּן, וְעַיִן סִימָן ס"ה (ס"א). וְנָהֲגוּ לִלְבֹּשׁ תְּפִלִּין שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם בְּמִנְחָה, שֶׁכָּךְ נָהֲגוּ הָאֲרֶ"י קֹדֶם שֶׁעָשָׂה תְּפִלִּין שֶׁל שִׁמְשׁוֹ רַבָּא, וְכָךְ נָהֲגוּ מוֹרֵנוּ הָרַב חַיִּים וִיטָאל (שער הכוונות דרוש ו, ענין תפלת המנחה דרוש ב), וְאַף שֶׁלְּפֵי סוֹד הַדְּבָרִים [וְכֵן], כֵּיוָן שֶׁהֵם עֲשׂוּ כֵּן בְּנֵדְאֵי כְּדַבְּרֵיהֶם כֵּן הוּא, וַאֲנַחְנוּ לֹא נָדַע, כֵּן כָּתַב בִּרְכֵּי יוֹסֵף (סק"ב). וְעַיִן לְקַמָּן סִימָן ל"ח (בבאר היטב סק"ה) שֶׁאֵין לְהָנִיחַ תְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם בֵּימֵי אֲבֵלוּת, וּבְחֻשְׁעָה בְּאֵב בְּמִנְחָה שֶׁכָּתַב (כְּמַנַּן אַבְרָהָם) [בְּבֵאוּר הֵיטֵב] (סק"ב) סִימָן תקנ"ה שֶׁהַמְּנִיחַ דְּרַבֵּנוּ תָּם, יָנִיחַ בְּמִנְחָה גַּם כֵּן, וְעַיִן שָׁם בְּשִׁיּוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סק"א) בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַמַ"ע (סר קו) וּמֵה שֶׁכָּתַב עַל זֶה, עַיִן שָׁם. וּמֵה שֶׁכָּתַב (באר היטב כאן) בְּשֵׁם הַשְּׁבוּת יַעֲקֹב שֶׁאִם שֶׁל רֹאשׁ נִכְתַּב עַל פִּי דַּעַת רַשִׁ"י יֵשׁ לְהָנִיחַ שֶׁל רֹאשׁ תְּחִלָּה, עַיִן שָׁם שֶׁמְּבֹאָר שֶׁיְּבָרֵךְ שְׁתֵּי הַבְּרָכוֹת עַל שֶׁל רֹאשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּהַגָּ"ה סוֹף סִימָן כ"ו וְשֶׁל יָד דְּרַבֵּנוּ תָּם יָנִיחַ בְּלֹא בְּרָכָה, וְאִם שֶׁל יָד הוּא לְדַעַת רַשִׁ"י, מְבָרֵךְ עָלָיו לְהָנִיחַ לְבַד וְעַל שֶׁל רֹאשׁ שֶׁהוּא שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם לֹא יְבָרֵךְ כְּלָל:

בַּאֵר הַיטֵב

(ג) **וּלְרַבֵּנוּ תָּם.** וּמִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ לְכָתְבָן כְּסִדְרָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן ל"ב סָעִיף א', לָכֵן צָרִיךְ שֶׁיִּנִּיחַ חֵלֶק שֶׁיֵּשׁ בּוֹ פָּרָשַׁת 'וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ' וְיִכְתֹּב פָּרָשַׁת 'שְׁמַע' בְּקֶצֶה הַקֶּלֶף, וְאַחַר כָּךְ יִכְתֹּב פָּרָשַׁת 'וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ' בְּאֶמְצַע. מִגֵּן אַבְרָהָם (סק"ח). וְעַיִן לְעֵיל סִימָן ל"ב סָעִיף קָטָן נ"ג מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם: ב (ג) **שְׁנֵיהֶם.** וְהִנּוֹהֵג כֵּן לְהָנִיחַ שְׁתֵּי זוּגוֹת בְּיָחַד, יָנִיחַ שֶׁל רַשִׁ"י לְמַטָּה וְשֶׁל רַבֵּנוּ תָּם לְמַעְלָה. ט"ז (סק"ב). וְכֵן כָּתַב הָאֲרֶ"י זְכוּתוֹ לִבְרָכָה שֶׁיְּכַוֵּן תְּחִלָּה שֶׁל רַשִׁ"י וְיַעֲמִידֵם לְצַד הַכָּתֵף, וְאַחֲרֵיהֶם שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם לְצַד הַיָּד, וּשְׁנֵיהֶם עַל הַקִּבְרָת, וְיָנִיחַ בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל רַשִׁ"י לְמַטָּה וְשֶׁל רַבֵּנוּ תָּם יוֹתֵר לְמַעְלָה, וּשְׁנֵיהֶם בְּמָקוֹם הָרָאוּי לְתְפִלִּין, וְהָרְצוּעוֹת דְּרַבֵּנוּ תָּם יִהְיוּ תַּחַת רְצוּעוֹת דְּרַשִׁ"י, וּשְׁנֵיהֶם בְּמָקוֹם הָרָאוּי לְתְפִלִּין. וְהָרְצוּעוֹת דְּרַבֵּנוּ תָּם יִהְיוּ תַּחַת רְצוּעוֹת דְּרַשִׁ"י מִכָּאן בָּהּ, שֶׁלֹּא יִתְגַּלּוּ רַק רְצוּעוֹת דְּרַשִׁ"י. וּתְפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם יִהְיוּ קְטַנִּים מִתְּפִלִּין דְּרַשִׁ"י, עַיִן סֵפֶר הַכַּוָּנוֹת (פרי עץ חיים) תְּפִלִּין פֶּרֶק י' [וּפֶרֶק] י"ב [וְעַיִן בְּסֵפֶר אֲלִיָּה רַבָּה (סק"א) שֶׁדָּחָה דִּבְרֵי ט"ז וּרְאֵיָתוֹ]. מִי שֶׁמְּנִיחַ תְּפִלִּין שֶׁל יָד שֶׁל דַּעַת רַבֵּנוּ תָּם וּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ כְּדַעַת רַשִׁ"י וְהָרַמְבַּ"ם, אִם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ, פֶּסַק שְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק א' סִימָן ס"ז (סק"ב) בְּשֵׁם בִּשְׂמֵי רֹאשׁ וְעַיִן שָׁם בְּשִׁיּוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סק"א) בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַמַ"ע (סר קו) וּמֵה שֶׁכָּתַב עַל זֶה, עַיִן שָׁם. וּמֵה שֶׁכָּתַב (באר היטב כאן) בְּשֵׁם הַשְּׁבוּת יַעֲקֹב שֶׁאִם שֶׁל רֹאשׁ נִכְתַּב עַל פִּי דַּעַת רַשִׁ"י יֵשׁ לְהָנִיחַ שֶׁל רֹאשׁ תְּחִלָּה, עַיִן שָׁם שֶׁמְּבֹאָר שֶׁיְּבָרֵךְ שְׁתֵּי הַבְּרָכוֹת עַל שֶׁל רֹאשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּהַגָּ"ה סוֹף סִימָן כ"ו וְשֶׁל יָד דְּרַבֵּנוּ תָּם יָנִיחַ בְּלֹא בְּרָכָה, וְאִם שֶׁל יָד הוּא לְדַעַת רַשִׁ"י, מְבָרֵךְ עָלָיו לְהָנִיחַ לְבַד וְעַל שֶׁל רֹאשׁ שֶׁהוּא שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם לֹא יְבָרֵךְ כְּלָל:

בְּאוּר הֲלָכָה

ב * **וְיכַוֵּן בַּהֲנָחָתָם בְּאוֹתָם שֶׁהֵם וְכוּ'. עַיִן בְּמֻגָּן אַבְרָהָם** (סק"ג) **שֶׁכָּתַב דְּדִוְקָא בְּזֶה, אֲבָל בִּשְׁנֵי זוּגֵי תְּפִלִּין בְּשֻׁרִּים עוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסִיף,** וּמֵה שֶׁאָמְרוּ בְּסַנְהֶדְרִין פ"ט (ע"א) דְּאֵם עָשָׂה עוֹד בַּיִת אֶחָד וְהִנִּיחוֹ גַּבֵּי הָאַרְבָּעָה בְּתֵּפִים הַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי, הַיְינוּ בְּשֶׁכָּתַב פָּרָשָׁה אַחֶרֶת דְּלֹא שַׁיְיכִי כְּלָל לְתְפִלִּין. **וְעַיִן בִּפְרִי מְגַדִּים שֶׁבְּאֵר דְּלֹא דְּוְקָא פָּרָשָׁה אַחֶרֶת, דְּהוּא הַדִּין אִם כָּתַב פָּרָשָׁה אַחַת מֵאַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת וְהִנִּיחָהּ בְּבֵית הַהוּא, גַּם כֵּן אָמְרִינַן הַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי וְהַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי** [הַגְּ"ה]. הִנֵּה אַף דְּלִכְאוֹרָה בְּוַדַּאי הַדִּין עִמּוֹ, שֶׁהֲרֵי הָאַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת מְעֻכָּבִין זֶה אֶת זֶה, וְאִם כֵּן כָּל זְמַן דְּלֹא כָּתַב כָּל הָאַרְבַּע עֲדַיִן תְּפִלִּין פְּסוּלִין הֵם וְלֹא שַׁיְיכִי כְּלָל לְאַלּוּ הַכְּשֵׁרִין, וְכֵן מִשְׁמַע בִּבְאוּר הַגְּרַ"א, **מִכָּל מָקוֹם קָשֶׁה לִי מְאֹד עַל דִּבְרֵי הַפְּרִי מְגַדִּים שֶׁפָּרַשׁ כֵּן אֶת דִּבְרֵי הַמֻּגָּן אַבְרָהָם,** דְּהִנֵּה הַמֻּגָּן אַבְרָהָם הֵבִיא סִיּוּעַ לִדְבָרָיו מִדִּבְרֵי הַבַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה (לולכ פ"ו ה"ז), וְהוּא לְקַמָּן בְּסִימָן תרנ"א (ד"ה אבל), וּמִזֶּה שָׁם בְּהָדְיָא מִדִּבְרֵי הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה דְּאִם נָטַל מִין אֶחָד לְבַד הָאַרְבַּע מִינִין עוֹד לוֹקֶה אָמְרִינַן הַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי וְהַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי, וְאִם נָטַל לְבַד הָאַרְבַּע מִינִין עוֹד לוֹקֶה אֶחָד אוֹ אֶתְרוֹג אֶחָד עֻבַּר עַל בַּל תּוֹסִיף, וּמִדַּמֶּה שָׁם זֶה לְשֵׁנִי זוּגֵי תְּפִלִּין דְּעוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסִיף, עַיִן שָׁם, וַהֲלֹא שָׁם גַּם כֵּן קַיְימָא לַן דְּאַרְבַּע מִינִין שֶׁבִּלּוּבָּל מְעֻכָּבִין זֶה אֶת זֶה כְּמוֹ בְּאַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת שֶׁבַּתְּפִלִּין, וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא הִצְרִיךְ הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה לְעִנְיַן בַּל תּוֹסִיף שֶׁיִּשּׁל כָּל הָאַרְבַּע מִינִין כְּפוּלִין, אֶלָּא עַל כָּרְחֲךָ דְּסוֹבֵר דְּכֵיוָן דִּמִּין הַהוּא הוּא מַהֲמִינִין הַכְּשֵׁרִים לָצֵאת בָּזֶה יְדֵי הַמִּצְוָה, אֵית בָּזֶה מְשׁוּם בַּל תּוֹסִיף, אִם כֵּן הָכִי נָמֵי בְּעִנְיָנֵנוּ. **וְאִם כֵּן יֵרָאֶה דְּמַה שֶּׁכָּתַב בְּמֻגָּן אַבְרָהָם פָּרָשָׁה אַחֶרֶת הוּא בְּדִוְקָא,** וּמַה שֶּׁהִקְשָׁה הַפְּרִי מְגַדִּים עַל זֶה, עַיִן בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל שֵׁישֵׁב זֶה. אָמְנָם דִּבְרֵי מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל גַּם כֵּן קָשֶׁה מְאֹד לְהֶלְמָם, דְּלִדְיֵדְיהּ דְּפָרָשָׁה אַחַת מֵהָאַרְבָּעָה בָּתִּים עוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסִיף, יִקָּשֶׁה, מַאי שְׁנָא תְּפִלִּין אַלּוּ הַפְּסוּלִין מִפָּרָשָׁה אַחַת שֶׁבְּבֵית חֲמִישׁ שֶׁבָּהֶם גַּם כֵּן כָּתוּב שְׁתֵּי פָּרָשִׁיּוֹת דִּכְשֵׁרִים לְכוּלֵּי עָלְמָא. וְאֶפְשָׁר מְשׁוּם דַּיֵּשׁ לְחַלֵּק, דְּעַל הַקְּצִיצָה הַזּוֹ מָנַח כְּבָר שָׁם פְּסוּל דְּהַחְלֵף פָּרָשִׁיּוֹתֶיהָ בְּתוֹכָהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן שָׁם דְּלֹא נִגְמַר עֲדַיִן הַפָּרָשִׁיּוֹת שָׁלֵהּ, עַד כָּאן). וְעַיִן שָׁם בְּמִשְׁנָה וּבְגְּמָרָא דְּמוֹכִיחַ דְּאַף אִם מְכַוֵּן לְהוֹסִיף עַל הַתּוֹרָה בָּזֶה, אַף עַל פִּי כֵן לֹא עָבַר עַל בַּל תּוֹסִיף, וְאִם כֵּן לְכְאוֹרָה קָשֶׁה לָמָּה הִצְרִיךְ הַשּׁוּר עֲרוּךְ שֶׁיְּכַוֵּן בַּהֲנָחָתָם שֶׁיִּהְיוּ הַתְּפִלִּין הַשְּׁנַיִים כְּרִצּוּעָה בְּעָלְמָא, בְּלֹאו הָכִי כֵּיוָן שֶׁתְּפִלִּין פְּסוּלִים הֵם לֹא שַׁיְיךְ בָּזֶה בַּל תּוֹסִיף (אַחַר זֶה מָצָאתִי בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל שֶׁהִקְשָׁה קְשִׁיָא זוֹ). וְהִנֵּרְאֶה לִי בָּזֶה דְּעָצָה זוֹ אֵינָהּ כְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי זֶה לֹא יִהְיֶה עֲלֵיהֶן הֶלְאוֹ דְּבַל תּוֹסִיף, רַק דַּהֲלֹא יָדוּעַ שֶׁהָרֹא"שׁ (ר"ה פ"ג סי' יא) סוֹבֵר דְּמִצְוֹת צְרִיכוֹת כַּוָּנָה, וּכְמוֹ שֶׁהֵבִיא הַטּוּר בְּשִׁמּוֹ בְּסִימָן ס', וְהָכָא הַצָּרִיךְ הַשּׁוּר בְּשִׁמּוֹ שֶׁיְּכַוֵּן שֶׁיִּהְיוּ הַתְּפִלִּין כְּבַת אַחַת, וּכְמוֹ שֶׁפָּרַשׁ הַמֻּגָּן אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן ד', וְאִם כֵּן אֵיךְ יַעֲשֶׂה בְּהַכַּוָּנָה הַצְּרִיכָה לְהַמְּצָוָה, אִם לֹא יְכַוֵּן כְּלָל בְּוַדַּאי לֹא יָצָא יְדֵי הַמִּצְוָה, וְאִם יְכַוֵּן סְתָמָא בְּהַהִדּוּק הַזֶּה שֶׁהוּא רוֹצֶה בָּזֶה לְקַיֵּם מִצְוַת תְּפִלִּין, גַּם כֵּן לֹא יָצָא בָּזֶה לְהַרְבֵּה פּוֹסְקִים כֵּיוָן שֶׁאֶחָד מֵהֶם אֵינוֹ תְּפִלִּין כְּלָל [וַהֲרֵי זֶה דּוֹמֶה לְמְקֻדָּשׁ שְׁתֵּי נָשִׁים כְּאַחַת וְהָיְתָה אַחַת שִׁפְחָה אוֹ נָכְרִית שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְקִדּוּשִׁין, דְּהָרַמְבַּ"ם (אישות פ"ט ה"ב) וּבַעַל הַלְּכוֹת סוֹבְרִין דְּאַף הָרְאוּיָה אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, עַיִן בְּאֶבֶן הָעֶזֶר מ"א בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש היו) וּבְשֶׁלְחָן עָרוּךְ סָעִיף ד' וּבְחֶלְקַת מְחוֹקֵק שָׁם סָעִיף קָטָן ד' וְה', וְגַם הָרֹא"שׁ (קידושין פרק ב סי' כב) מִסְתַּפֵּק בָּזֶה, כַּמְבֹאָר בְּבֵית יוֹסֵף שָׁם (ד"ה ומ"ש רבינו), וְגַם הָכָא הַלֹּא בְּיָרֵא שָׁמַיִם קָאַיְירִינַן דְּרוֹצֶה לְצֵאת יְדֵי כָּל הַדֵּעוֹת]. וְאִם יְרָצֶה לְבָרֵר לְזוּג אֶחָד וְיֹאמַר שֶׁבָּאֵלּוּ רוֹצֶה לְקַיֵּם וּבְאֵלּוּ אֵינוֹ רוֹצֶה, אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזֶה הַכְּשֵׁרִים שֶׁיְּבָרֵר לְקַיֵּם בָּהֶם דְּהוּא בְּבַל תּוֹסִיף מִדְּאוֹרַיְיתָא, וּלְטַ"ז (סק"ב) וּלְמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (סק"ב) עַל כָּל פָּנִים מִדְּרַבָּנָן:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(ג) **וּלְרַבֵּנוּ תָּם.** כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים, דְּגַם רַבֵּנוּ תָּם (ד) מוֹדֶה דְּבָעִינַן כְּתִיבָתָן כַּסֵּדֶר שֶׁהֵם כְּתוּבִין בַּתּוֹרָה, שֶׁהוּא 'קַדֵּשׁ' 'וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ' 'שְׁמַע' 'וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ'. וְעַל כֵּן הָרוֹצֶה לִכְתֹּב תְּפִלִּין לְדַעַת רַבֵּנוּ תָּם, יִכְתֹּב בְּשֶׁל יָד שֶׁהֵם בְּקֶלֶף אֶחָד 'קַדֵּשׁ' 'וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ', וְיַנִּיחַ חֵלֶק 'וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ', וְיִכְתֹּב 'שְׁמַע', וְאַחַר כָּךְ יִכְתֹּב 'וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ'. וּבְשֶׁל רֹאשׁ יִכְתְּבֵם בְּאַרְבַּע קְלָפִים כְּסֵדֶר מַמָּשׁ וְיִסְדְּרֵם בַּבָּתִּים, 'קַדֵּשׁ' 'וְהָיָה כִּי' 'וְהָיָה אִם' 'שְׁמַע'. וּלְעִנְיַן דִּינֵי פְּתוּחוֹת וּסְתוּמוֹת בְּהַתְּפִלִּין אֵיךְ לְהִתְנַהֵג לְדִעְתּוֹ, כְּבָר בֵּאַרְנוּ לְעֵיל בְּעָזְרַת ה' בְּסִימָן ל"ב (ס"ק קסא) עַיִן שָׁם:

(ד) **כְּרַשִׁ"י וְהָרַמְבַּ"ם.** וְכָתַב בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש רבינו בשם) **וְשָׁאָר אַחֲרוֹנִים דְּכֵן עִקָּר, וְכֵן הִסְכִּים הַגְּרַ"א בְּבֵאוּרוֹ:** ב (ה) **וְיָנִיחַ וְכוּ'.** וְהִנּוֹהֵג (ה) כֵּן לְהָנִיחַ שְׁנֵי זוּגוֹת תְּפִלִּין, יָנִיחַ שֶׁל רַשִׁ"י לְמַטָּה לְצַד הַפָּנִים וְשֶׁל רַבֵּנוּ תָּם לְמַעְלָה. וְכֵן כָּתַב הָאֲרֶ"י זְכוּתוֹ לִבְרָכָה, שֶׁיְּכַוֵּן תְּחִלָּה שֶׁל רַשִׁ"י וְיַעֲמִידֵם לְצַד הַכָּתֵף, וְאַחֲרֵיהֶם שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם לְצַד הַיָּד, וּשְׁנֵיהֶם עַל הַקִּבְרָת, וְיָנִיחַ בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל רַשִׁ"י לְמַטָּה וְשֶׁל רַבֵּנוּ תָּם יוֹתֵר לְמַעְלָה, וּשְׁנֵיהֶם בְּמָקוֹם הָרָאוּי לְתְפִלִּין, וְהָרְצוּעוֹת דְּרַבֵּנוּ תָּם יִהְיוּ תַּחַת רְצוּעוֹת דְּרַשִׁ"י, שֶׁלֹּא יִתְגַּלּוּ רַק רְצוּעוֹת דְּרַשִׁ"י, וּתְפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם יִהְיוּ קְטַנִּים מִתְּפִלִּין דְּרַשִׁ"י, עַיִן סֵפֶר הַכַּוָּנוֹת (פרי עץ חיים) תְּפִלִּין פֶּרֶק י' [וּפֶרֶק] י"ב. מִי שֶׁמְּנִיחַ תְּפִלִּין שֶׁל יָד שֶׁל דַּעַת רַבֵּנוּ תָּם וּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ כְּדַעַת רַשִׁ"י וְהָרַמְבַּ"ם, אִם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ, פֶּסַק שְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק א' סִימָן ס"ז בְּשֵׁם בִּשְׂמֵי רֹאשׁ וְעַיִן שָׁם בְּשִׁיּוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סק"א) בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַמַ"ע (סר קו) וּמֵה שֶׁכָּתַב עַל זֶה, עַיִן שָׁם. וּמֵה שֶׁכָּתַב (באר היטב כאן) בְּשֵׁם הַשְּׁבוּת יַעֲקֹב שֶׁאִם שֶׁל רֹאשׁ נִכְתַּב עַל פִּי דַּעַת רַשִׁ"י יֵשׁ לְהָנִיחַ שֶׁל רֹאשׁ תְּחִלָּה, עַיִן שָׁם שֶׁמְּבֹאָר שֶׁיְּבָרֵךְ שְׁתֵּי הַבְּרָכוֹת עַל שֶׁל רֹאשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּהַגָּ"ה סוֹף סִימָן כ"ו וְשֶׁל יָד דְּרַבֵּנוּ תָּם יָנִיחַ בְּלֹא בְּרָכָה, וְאִם שֶׁל יָד הוּא לְדַעַת רַשִׁ"י, מְבָרֵךְ עָלָיו לְהָנִיחַ לְבַד וְעַל שֶׁל רֹאשׁ שֶׁהוּא שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם לֹא יְבָרֵךְ כְּלָל:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

אַבְרָהָם (סק"א): (ד) בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש רבינו ומיהו) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב): ב (ס) בַּאֵר הַיטֵב (סק"ג): (ו) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד): (ז) עַיִן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה ויכוון): (ם) בְּכֶ"ח (סק"ג) מַשְׁמַע דְּהוּא בְּבַל תּוֹסִיף מִדְּאוֹרַיְיתָא, וּלְטַ"ז (סק"ב) וּלְמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (סק"ב) עַל כָּל פָּנִים מִדְּרַבָּנָן:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah